

De boekenbabbel

Om kinderen goed te leren lezen is het van belang dat ze veel oefenen, of anders gezegd dat ze veel 'leeskilometers' maken. Tijdens het stillezen of vrij lezen krijgen de kinderen op school de gelegenheid om deze leeskilometers te maken. Stillezen of zelfstandig lezen blijkt echter in de praktijk niet gemakkelijk te zijn. Om dit te voorkomen kan een leerkracht aan het begin van een stilleesles een 'boekenbabbel' houden.

Mirjam Snel & Evert Duvivier

Over de auteur

MIRJAM SNEL

is hogeschoolhoofddocent-taal van de HUpabo en eigenaar van Goed Leesonderwijs.

EVERT DUVIVIER

is leerkracht van groep 8 van de Vlissingse Schoolvereniging.

Stillezen is een dagelijks moment waarop gedurende zo'n 15 - 30 minuten in een zelfgekozen (digitaal) boek wordt gelezen, waarbij de leerlingen zelf uit een ruim boekenaanbod kunnen kiezen en waarbij de leerkracht enthousiast in interactie gaat over boeken, helpt bij het kiezen van het juiste boek en voor een veilige leessfeer in de groep zorgt (van Koeven & Smits, 2020).

Dit is niet altijd gemakkelijk omdat niet alle leerlingen het juiste boek kunnen vinden om te gaan lezen. Er zijn altijd wel leerlingen die niet tot lezen komen, die doen alsof ze lezen of die heel vaak van boek wisselen. Een boekenbabbel kan hierbij helpen.

WAT IS EEN BOEKENBABEL?

Een boekenbabbel is een korte en krachtige lesactiviteit van 5 tot 10 minuten die één of meerdere leerlingen helpt om boeken te kiezen of om gemotiveerd en gericht te lezen. De leerkracht gaat met de leerlingen

in gesprek over het proces om tot de keuze van een boek te komen, biedt leerlingen ankers aan om de inhoud van een boek dat ze aan het lezen zijn te verbinden met hun eigen leven of spreekt over strategieën die de leerlingen kunnen toepassen wanneer zij iets niet begrijpen in het boek (Houtveen, Brokamp & Smits, 2012).

Enkele voorbeeldactiviteiten zijn: een boek promoten, een leesstrategie voordoen of in gesprek gaan met de leerlingen over een bepaald thema. Na de boekenbabbel gaan de leerlingen zelfstandig een boek lezen waarbij zij eventueel een lezersvraag meekrijgen, bijvoorbeeld: 'in welke tijd speelt het verhaal zich af?', 'welk fragment heeft je erg geraakt?' of 'vind je de kft van het boek goed bij het verhaal passen?'. Aan het eind van de stilleesles komt de leerkracht vervolgens terug op de boekenbabbel door ervaringen en antwoorden op de lezersvraag met de leerlingen uit te wisselen. Voordat een leerkracht een boekenbabbel houdt, moet die eerst weten waar de groep op dat moment behoefte aan heeft. Wat speelt er in de groep en waarin kunnen de leerlingen onder-

steund worden? Wat wordt met andere woorden het doel van de boekenbabbel? Er zijn namelijk vier doelen mogelijk. Zo kan een leerkracht leerlingen enthousiast maken voor een boek (boekpromotie) of verschillende genres onder de aandacht brengen (1). Ook kan een leerkracht ervoor kiezen om leerlingen te helpen bij hun boekkeuze (2), of om de inhoud (nog beter) te leren begrijpen of te beleven (3). Ten slotte kan de leerkracht de leerlingen ook helpen tijdens het leesproces (4).

HOE HOUD JE EEN BOEKENBABEL?

Op basis van het doel van de boekenbabbel kiest de leerkracht een passende activiteit en een inspirerend boek dat daarbij gebruikt kan worden (zie tabel). Wanneer een leerkracht bijvoorbeeld verschillende genres onder de aandacht wil brengen, kan die (een selectie van) de genrelogo's introduceren en bij ieder logo een voorbeeldboek promoten. Vervolgens kan een leerkracht met de leerlingen in gesprek

gaan over de genres die de leerlingen op dat moment aan het lezen zijn en hun vragen welke genrekenmerken zij in het verhaal herkennen.

Tijdens een boekenbabbel is het van groot belang, dat de leerkracht leesplezier uitstraalt. Het enthousiasme van een leerkracht voor een boek en voor lezen kan een leerling op weg helpen naar een positieve leesattitude. Applegate en Applegate (2004), Hattie (2015) en Krashen (2004) gaan zelfs nog een stapje verder. Zij stellen dat leerkrachten die enthousiast over boeken zijn, de leesvaardigheid van leerlingen vergroten. Dat zou zelfs een positief effect hebben op het totale studiesucces van die leerlingen (Kamp, de Jong-Slagman & van Duijvenboden, 2019). Kies daarom als leerkracht altijd een boek waar je zelf enthousiast over bent. Zorg er ook voor dat je het boek zelf gelezen hebt!

Naast het enthousiasme is het ook van belang dat de leerkracht voordoet, hardop denkt en hoge verwachtingen

aan de leerlingen stelt. Dat kan door bijvoorbeeld zelf een woordweb te maken of de betekenis van een woord proberen te achterhalen. Bij elk kind past immers een boek!

TOT SLOT

Het is uiteindelijk de leerkracht die een boekenbabbel maakt of kraakt. Daarvoor is het niet alleen van belang dat je goed op de hoogte bent van de ontwikkelingen binnen de jeugdliteratuur (fictie en non-fictie), de jeugdboeken kent die de leerlingen in de klas lezen en leesplezier uitstraalt. Ook een rijk boekenaanbod mag niet ontbreken. Alleen dan kan een leerkracht leerlingen verleiden om in een nieuwe wereld vol verhalen of wetenswaardigheden te stappen en zijn de 30 minuten per dag om zelfstandig te lezen misschien wel veel te kort.

Literatuur

Applegate, A.J. & Applegate, M. (2004). The Peter effect. Reading habits and attitudes of preservice teachers. *The Reading Teacher*, 57(6), 554-563.

Hattie, J. (2015). *Leren zichtbaar maken*. Rotterdam: Bazalt.

Houtveen, A.A.M., Brokamp, S.K. & Smits A.E.H. (2012). *Lezen, Lezen, Lezen! Achtergrond en evaluatie van het LeesInterventie-project voor Scholen met een Totaalaanpak (LIST)* Utrecht: Hogeschool Utrecht.

Kamp, I., Jong-Slagman, J. de & Duijvenboden, P. van (2019). *Jeugdliteratuur & Didactiek. Handboek voor VO en MBO*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Koeven, E. van & Smits A. (2020). *Rijke taal. Taaldidactiek voor het basisonderwijs*. Amsterdam: Boom uitgevers.

Krashen, S. (2004). *The power of reading. Insights from the research* (2e editie). Westport: Libraries Unlimited.

CONCREET: DE DOELEN VAN DE BOEKENBABEL IN ACTIVITEITEN EN MET VOORBEELDBOEKEN

<u>Doel</u>	<u>Wat doet de leerkracht tijdens een boekenbabbel</u>	<u>(Na)gesprek met de leerlingen</u>	<u>Voorbeeldboeken Titel (auteur)</u>
Leerlingen enthousiast maken voor een boek of een genre.	Promoot een boek waar je zelf enthousiast over bent. Lees een stukje voor en eindig met een cliffhanger. Vertel waarom je het boek zo boeiend vindt. Hoe het verhaal afloopt vertel je niet.	De leerlingen vertellen elkaar wat hun boek zo boeiend maakt.	- <i>Spannend:</i> Broergeheim (Emiel de Wild) - <i>Informatief:</i> Bibi's doodgewone dierenboek (Bibi Dumon Tak en Fleur van der Weel) - <i>Grappig:</i> ZEB (Gideon Samson en Joren Joshua)
	Vertel over een boek welke hoofdpersoon je het meest aanspreekt en waarom. Laat eventueel enkele illustraties van die hoofdpersoon zien.	Leerlingen vertellen over het boek dat ze aan het lezen zijn welke hoofdpersoon hen het meest aanspreekt en waarom.	- <i>Harry Potter:</i> Harry Potter en de steen der wijzen (J.K. Rowling) - <i>Pippi Langkous</i> Pippi Langkous (Astrid Lindgren) - <i>Tobias:</i> Mees Kees-serie (Mirjam Oldenhavé)
	Introduceer verschillende soorten boeken (genres). Vertel per genre wat de kenmerken zijn en vraag aan de leerlingen welk genre hen het meest aanspreekt.	De leerlingen vertellen elkaar wat voor soort boek ze aan het lezen zijn (genre) en welke kenmerken ze in hun verhaal herkennen.	- <i>Non-fictie:</i> Zweetvoetenman (Annet Huizing en Margot Westermann) - <i>Gedichten:</i> Wat je moet doen als je over een nijlpaard struikelt (Edward van de Vendel en Martijn van der Linden) - <i>Sprookjes/fabels:</i> Zwart als inkt (Wim Hofman)
Leerlingen helpen bij hun boekkeuze.	Laat de omslag van een boek zien en vertel wat de omslag met je doet en of dat overeenkomt met het verhaal.	Leerlingen vertellen of de omslag van het boek hen gemotiveerd heeft om het boek te gaan lezen en waarom. Vervolgens vertellen zij of de omslag goed bij het verhaal past.	- De Gorgels (Jochem Myjer) - De Veger (Jonathan Auxier) - De dievenbende van Scipio (Cornelia Funke)
	Neem enkele boeken mee met verschillende kenmerken (lettergrootte, regelafstand, aantal illustraties, serieboeken,...). Laat de leerlingen verwoorden welke kenmerken voor hen belangrijk zijn om een boek te kiezen.	Leerlingen vertellen elkaar waarom ze voor een bepaald boek gekozen hebben.	- <i>Graphic novel</i> De waanzinnige boomhut (Andy Griffiths en Terry Denton) - <i>Verschillende lettertypes en geen illustraties</i> Het boek zonder tekeningen (B.J. Novak) - <i>Tekstkaders</i> De Bromvliegzaam (Arend van Dam)
Leerlingen helpen om de inhoud (nog beter) te begrijpen / te beleven.	Lees een fragment voor uit een verhaal dat zich in een andere tijd afspeelt (vroeger of in de toekomst). Vertel waaraan je dat in het verhaal herkende.	De leerlingen vertellen in welke tijd hun boek zich afspeelt en waaraan je dat kunt herkennen (wat is daarover geschreven?).	- <i>Toekomst</i> Cyberboy (Tanja de Jonge) - <i>Tweede Wereldoorlog</i> Oorlogsgeheimen (Jacques Vriens) - <i>19e eeuw (1883)</i> De reis van Syntax Bosselman (Arend van Dam)

	Lees een fragment voor uit een boek dat zich niet in Nederland afspeelt. Vertel wat je allemaal te weten bent gekomen over die andere plek. Het fragment kan ook gaan over een specifieke context zoals een ziekenhuis, een kasteel of op de maan.	De leerlingen vertellen elkaar waar het boek zich afspeelt en wat er over die plek geschreven wordt.	Buitenland - <i>Frankrijk</i> Geel gras (Simon van der Geest) - <i>De Alpen</i> De Gorgels en het geheim van de gletser (Jochem Myjer) - <i>Afghanistan</i> Sluier over Kabul (Deborah Ellis) Specifieke context - <i>Ziekenhuis</i> Gips (Anna Woltz) - <i>Kamp Vught</i> Sabel (Suzanne Wouda) - <i>Ruimte</i> De maan-zaak (Stuart Gibbs)
	Lees een fragment uit een boek voor dat je emotioneel geraakt heeft (verdrietig, spannend, grappig, mooi, ...).	De leerlingen lezen fragmenten aan elkaar voor die hen emotioneel geraakt hebben en vertellen waarom het hen zo aangreep.	- <i>Verdrietig</i> Achtste-groepers huilen niet (Jarques Vriens) - <i>Ontroerend-spannend</i> Niemandsjongen (Katherine Marsh) - <i>Grappig</i> Evi, Nick en ik (Anna Woltz)
	Lees een fragment voor van een gebeurtenis die je herkende omdat je het zelf ook wel eens hebt meegemaakt.	De leerlingen lezen fragmenten aan elkaar voor van gebeurtenissen die ze zelf ook herkenden en vertellen elkaar daarover.	- <i>Anders zijn</i> Alaska (Anna Woltz) - <i>Pesten</i> Spijt! (Carry Slee) - <i>Vriendschap</i> Dummie de Mummie en de gouden scarabee (Tosca Menten)
Leerlingen helpen tijdens het lezen (het leesproces).	Laat zien op wat voor manier er aantekeningen gemaakt kunnen worden tijdens het lezen van een boek (bijvoorbeeld een lijstje van alle personen, of een woordweb van relaties).	De leerlingen maken tijdens het lezen een lijstje van alle personen uit het boek (of een woordweb) en vertellen elkaar daarover.	
	Lees een fragment voor dat lastig te begrijpen is (zoals het begin van een boek). Demonstreer (hardop denkend) hoe je het aanpakt om beter tot begrip te komen: - Woordenboek gebruiken - Teruglezen - Verder lezen - Aantekeningen maken	De leerlingen lezen een lastig te begrijpen fragment uit hun boek aan elkaar voor en vertellen wat ze gedaan hebben om het fragment te begrijpen.	
	Leg uit hoe je kunt ontdekken of een boek wel of niet leuk of boeiend is om te gaan lezen, zoals bv. recensies lezen, anderen om hun mening vragen, de achterflaptekst van het boek en/of de eerste bladzijden lezen, ...	De leerlingen vertellen elkaar waarom ze het boek zijn gaan lezen.	